

«Οι Ελεγείες του Ντουίνο»

Ο συναρπαστικός κόσμος του Ράινερ Μαρία Ρίλκε

► Από τη διάχυτη θλίψη των παιδικών χρόνων θα ξεφύγει -σταδιακά- ανακαλύπτοντας τον εαυτό του, την ποιητική του ένταση, τη μοναξιά, τον έρωτα.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΪΛΑΚΗ

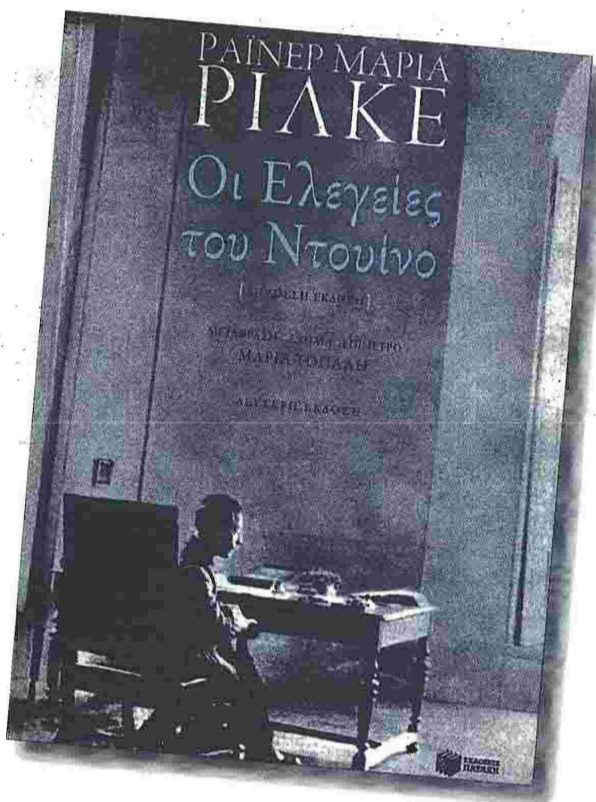
Ο ποιητής κατάφερε να οδηγηθεί σε νέες ανεξερεύνητες περιοχές μυστικισμού και φιλοσοφικής ενατένισης. Αλλά και ως πεζογράφος κατόρθωσε να αποτυπώσει τις -συνά οδυνηρές- εμπειρίες και αναμνήσεις του, εμποτίζοντάς τις με τη σαγήνη της μουσικά λικνιστικής γραφής του. Μία εξαιρετικών δεξιοτήτων καλλιτεχνική ιδιοσυγκρασία ο Ράινερ Μαρία Ρίλκε (1875- 1926) γεννήθηκε στην Πράγα και τα παιδικά του χρόνια ήταν κάθε άλλο παρά ευτυχισμένα. Σε μία επιστολή του θα γράψει -χαρακτηριστικά- ότι η μητέρα του δεν έτρεφε καμία στοργή γι' αυτόν: τον έβλεπε «σαν μια αξιοθρήνητη ύπαρξη».

Εκείνος, πάλι, δεν θα αργήσει να ανακαλύψει μία διεξοδό: Την αγάπη του για τη λογοτεχνία, η οποία μαζί με την ιστορία της τέχνης και τη φιλοσοφία γίνεται το αντικείμενο των σπουδών του. Αυτή η πολύπτυχη ενασχόλησή του με ετερόκλητα γνωστικά πεδία και καλλιτεχνικά ζητήματα θα γίνεται σταθερά εμφανής σε όλες τους τις λογοτεχνικές αναζητήσεις.

Πάντως, από τη διάχυτη θλίψη των παιδικών χρόνων θα ξεφύγει -σταδιακά- ανακαλύπτοντας τον εαυτό του, την ποιητική του ένταση, τη μοναξιά, τον έρωτα. Μάλιστα, οι «Δύο ιστορίες της Πράγας» αποτελούν ένα ασυνήθιστο ποιητικό χρονικό σε αυτήν, ακριβώς, τη βάση των αναμνήσεων και των ερεθισμάτων του. Ακολουθεί ο αρραβώνας του με την Vally Rhonfeld -το 1893- και καρπός εκείνου του πρώτου από τους -οικ ολίγους- έρωτες του ποιητή είναι το «Ζωή και τραγούδι». Σε κάθε περίπτωση, κοινό χαρακτηριστικό όλων των πρώτων έργων του είναι η επίδραση της ζοφερής ατμόσφαιρας της Πράγας και των συγγραφέων της, με τον Ρίλκε να συνεχίζει την παράδοση του γερμανικού λαϊκού τραγουδιού, που χαρακτηρίζεται από την έκταση του συναισθήματος, τη συνύπαρξη ενός λογικού ειρμού σκέψης με μία έντονα θρησκευτική προδιάθεση, καθώς και μια σταθερή προτίμηση στα θέματα της φύσης, του έρωτα και του θανάτου. Ο

Το συγκεκριμένο έργο είναι ένας διεξοδικός ποιητικός διαλογισμός για τη μοίρα του ανθρώπου και τη στάση του απέναντι στη θνητότητα

ποιητής, άλλωστε, δινόταν ολόψυχα -σχεδόν μέχρι θανάτου- στον εκάστοτε έρωτά του, αφού αυτός τροφοδοτούσε τη δημιουργικότητά του και του επέτρεπε να διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του για τη ζωή.

ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

Με τη Λου Σαλομέ-Αντρέας, ωστόσο, οι ισορροπίες θα ανατρέπονταν: Ήταν μία εκρηκτική ερωτική σχέση που θα τον σημάδευε για πάντα. Το 1899 θα ταξίδευαν μαζί στη Ρωσία. Εκεί στις ακανείς ρωσικές πεδιάδες ο Ρίλκε πίστεψε ότι είχε βρει την πνευματική του πατρίδα, με τον μυστικισμό να χαρακτηρίζει τη σημαντικότερη περίοδο της ποιητικής του η οποία θα αποφέρει το αριστουργηματικό «Βιβλίο των ωρών» (1901) και τον επόμενο χρόνο ένα ακόμη κομψοτέχνημα: «Το βιβλίο των εικόνων». Ωπου, μερικά χρόνια μετά -το 1909- ολοκληρώνει ένα έργο εμπληρωτικό για την παγκόσμια λογοτεχνία: «Οι σημειώσεις του Μάλτε Λάουριτς Μπρίγκε». Το λυρικό αυτό μυθιστόρημα συνιστά την πλέον προσωπική εξομολόγηση του Ρίλκε με πρωταγωνιστή έναν Δανό σπουδαστή που ζει σε ένα πενιχρό δωμάτιο στο Παρίσι. Ο σπουδαστής περιγράφεται -κατά τρόπο ιδιοφυή- να κινείται μέσα σε καταστάσεις παρόμοιες με εκείνες που θα έφερνε στο προσκήνιο η λογοτεχνία του υπαρξισμού: Την αποξένωση, το άγχος, την παραφροσύνη, την αθλιότητα, το θάνατο. Αυτός ο μυστικισμός που διακρίνεται στις «Σημειώσεις» γίνεται περισσότερο από εμφανής στο «Ρέκβιεμ για μία φίλη» που αναδεικνύει μία διαχρονική εμμονή του Ρίλκε: να στοχάζεται και να θρηνεί πάνω στην απώλεια. Αλλά είναι «Οι Ελεγείες του Ντουίνο» (εκδ. πατάκι, μετάφραση: Μαρία Τοπάλη) που αποτελούν το κορυφαίο έργο

του. Εδώ, ο ποιητής εμφανίζεται σαφώς επηρεασμένος από τις υπαρξιακές φιλοσοφικές απόψεις του Κίρκεγκορντ, του Γιάσπερς και του Χάιντεγκερ σύμφωνα με τις οποίες ο κόσμος αυτός δεν είναι μια πυραμίδα που καταλήγει στο Θεό. Είναι μία σφαίρα στο επίκεντρο της οποίας βρίσκεται τοποθετημένος ο άνθρωπος, μόνος και έρημος. Ένας άνθρωπος που πασχίζει -μες τη μοναξιά του- να βρει μία θέση στο μυστηριώδες και καοτικό σύμπαν, αγωνίζεται να λύσει το αίνιγμα της ζωής και της αποστολής του, να συλλάβει και να αφομοιώσει τη σκοπιμότητα της ύπαρξής του.

Όταν ο Χάιντεγκερ γνώρισε τις «Ελεγείες του Ντουίνο» δεν δίστασε να αποφανθεί ότι ο Ρίλκε εκφράζει με ποιητική γλώσσα ό,τι εκείνος είχε εκφράσει με τη φιλοσοφία του. Στην πραγματικότητα, το συγκεκριμένο έργο είναι ένας διεξοδικός ποιητικός διαλογισμός για τη μοίρα του ανθρώπου και τη στάση του απέναντι στη θνητότητα. Για να απολαύσει κανείς -λέει ο Ρίλκε- τη γήινη ομορφιά, πρέπει να απολαγεί από την ιδέα του θανάτου που ταλανίζει την ψυχή του- να διαλυθεί η σκιά που ακολουθεί συνεχώς τα βήματά του. Και πώς θα επιτευχθεί κάτι τέτοιο; Αυτό ακριβώς είναι το θέμα των «Ελεγείων»: Ο Ρίλκε προτείνει τρόπους εξοικείωσης με το αναπόφευκτο τέλος του βίου, με αυτήν δηλαδή την «προέκταση», τη «συμπλήρωση» και την «ολοκλήρωση» της ύπαρξης. Και εάν ο αναγνώστης δεν πειστεί, τουλάχιστον θα έχει περιπλανηθεί στο συναρπαστικό κόσμο του ποιητή: θα έχει γοητευτεί, από τον παλμό και την ανάταση, την κατάνυξη και το δέος, τους ύμνους για την ομορφιά της ζωής και τις λαμπερές εικόνες, την έξαρση, τον θαυμασμό και το πάθος για όλα εκείνα που -συνήθως- ξεχνάμε να καιρούμαστε...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

«Η νέα κοινωνιολογία της γνώσης - Μια φιλοσοφική θεώρηση»

Παπαζήση, σελ. 364

Ο συγγραφέας παρουσιάζει, σχολιάζει και αποτιμά θέσεις της Νέας Κοινωνιολογίας της Γνώσης, της Σχολής του Εδιμβούργου, σύμφωνα με τις οποίες η επιστημονική έρευνα κατευθύνεται από παράγοντες ποικίλων ειδών μη επιστημονικού χαρακτήρα. Κατά τη Σχολή του Εδιμβούργου οι επιστήμονες συχνά διαμορφώνουν τη δράση τους υπό την επίδραση παραγόντων κυρίως κοινωνικών, πολιτικών ή οικονομικών.

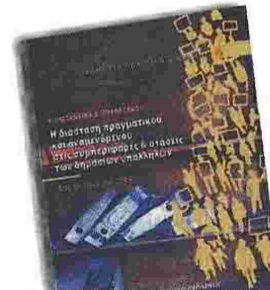

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΙΑΦΟΚΟΣ

«Νεόπτοχος ζητεί λύσεις επειγόντως»

Allegro, σελ. 151

Χτυπά το τηλέφωνό σας για πολλοστή φορά μέσα στην ημέρα και μια τοξική φωνή απαιτεί το όνομα του πατέρα σας; Σας έβαψε μαύρους, άσπρους, κόκκινους ο Τειρεσίας; Νιώθετε να σας πνίγουν τράπεζες, εφορία, εισπρακτικές, πιστωτές και άλλες συμφορές; Χρωστάτε στην τράπεζα; Σύμφωνοι. Αλλά μήπως η τράπεζα σας χρωστάει πο πολλά; Είστε έτοιμοι να την... κάνετε και να πείτε σε όλους «έφυγα».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Χ. ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

«Η διάσταση πραγματικού και αναμενόμενου στις συμπεριφορές και στάσεις των δημοσίων υπαλλήλων»

Παπαζήση, σελ. 208

Η εικόνα του κράτους, η οποία πρωτίστως, διαμορφώνεται από τις δράσεις, συμπεριφορές και στάσεις των δημοσίων υπαλλήλων, δεν μπορεί να αποτελέσει τυχαίο ζήτημα των κατά περίπτωση αντιδράσεων. Η απόκλιση του αναμενόμενου από τον πραγματικό ρόλο του δημοσίου υπαλλήλου αποτελεί ένα από τα αντικείμενα της παρούσας μελέτης.

Νέες Εκδόσεις